In beweging...

Uitgave & ontvangst

Het meest originele dat ik bij De Hoop tot nu toe ben tegengekomen waren de Zwitserlandwerkweken. Helaas moet ik verleden tijd-taal gebruiken, want dit fenomeen is inmiddels stopgezet. Maar de herinnering eraan is gemakkelijk op te roepen. Elk jaar, begin februari, reisden we met zo'n 250 personen af naar Vallorbe voor de ski-week. In september vertrok de colonne van VW- en Ford Transit-busjes opnieuw, nu voor de survival-week. Een GGZ-instelling, die met de hele club naar het buitenland vertrekt, waar ter wereld kom je dát tegen? Ik blijf geboeid door het nivellerend effect dat er van zo'n onderneming uitgaat. Voor ieder personeelslid en voor wie klinisch is opgenomen spelen dezelfde zaken. Je overnacht op een slaapzaal. Ieder doet mee aan alle soorten corvee. Nergens heb je een eigen plek, overal en altijd zijn er anderen in de buurt. Als medewerker is het extra buffelen: continu een extra mijl gaan voor elk van 'jouw mensen' om te zorgen dat het ieder goed gaat. Daarnaast ook zélf open staan voor het onbekende. Dus moest ik op mijn 54e alle weerstand overwinnen en de skilatten onderbinden. Niet verwachtend dat mijn allereerste poging op de 'kleuterwei' direct zou worden vastgelegd.

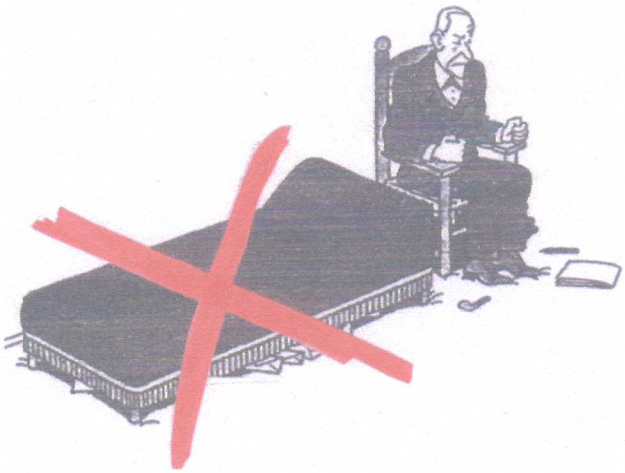

Patiënt of cliënt?

Hoe gelijkwaardig is een therapeutische relatie? Deze cartoon over Freud is natuurlijk niet van mijn hand, de rode krassen heb ik wel aangebracht. Want al is de invloed van Sigmund Freud (1856-1939) op hulpverlening onmiskenbaar groot, bepaalde zaken kunnen nu niet meer. Een patiënt op de sofa die vrijuit associeert met zijn niet zichtbare therapeut aan het hoofdeinde, die luistert en duidt, dat komt nog nauwelijks voor. De onderlinge positie is mettertijd ingrijpend veranderd. Vooral Carl Rogers (1902-1987) zorgde met zijn cliëntgerichte therapie ervoor dat je elkaar ook in de ogen ging kijken. Hij was wars van interpretaties, geloofde vooral in spiegelen en het scheppen van een klimaat waarin de cliënt zelf zijn emoties en motieven kan verhelderen. Anno 2017 zijn deze beide – maar ook nog andere – oorspronkelijke behandelvormen dichter naar elkaar toe gekomen en ontwikkeld tot 'zoveelste generatie'-therapieën. Een goede ontwikkeling, want zo wordt eenzijdigheid voorkomen. Er kan nu gekozen worden voor de behandeling die het beste aansluit. Maar wat is dan een passende naam voor degene die hulp vraagt? Freud hield vast aan 'patiënt'. Rogers zwoer bij 'cliënt'. Wie krijgt het voor het zeggen? Dat brengt me bij een andere originele vondst waar De Hoop mee kwam: 'gast'. Teun Stortenbeker schreef me daarover: *´Het is een zoektocht geweest bij de start van De Hoop hoe we onze bewoners zouden gaan noemen, omdat in het Nederlands er eigenlijk geen goede naam voor aanwezig is. De titel bewoner is onjuist omdat ze er maar tijdelijk zijn en bewoner zou dit niet benadrukken. Cliënt was te koud en afstandelijk en benadrukt niet het mens zijn, maar meer 'het geval'. Confident is niet gewoon genoeg. En zo passeerden er nog wat mogelijkheden. Uiteindelijk hebben we gekozen voor 'gast'. Ze zijn te gast bij ons en we willen ook met ze omgaan als iemand die te gast is bij ons. Het mag hem/haar comfortabel gemaakt worden en men mag rekenen op attentie en zorg. Hoewel ik denk dat ik zelf daar wel een belangrijke rol in gespeeld heb bij de keuze ervan (mijn gevoeligheid in dit soort zaken) is dit tot stand gekomen met het eerste team wat er was. We waren toen met zijn vieren: Mieke, Dicky, Dinie en ik.´*

Als ´vreemde´ op bezoek

"Een gast is van oudsher een vreemdeling." Zo opent C.H.A. Scholte-Hoek haar geschiedenisboek *Het gastmaal en de tafel in de loop der tijden*. Inderdaad, vreemdeling! Zó voel je je, als je opeens een beroep moet doen op de hulpverlening. Ga voor het eerst naar een gezondheidscentrum of ziekenhuis en je komt in

een vreemde wereld. Alles oogt onbekend, er hangt een andere geur, men spreekt een eigen taaltje, niets in de gang van zaken voelt vertrouwd. Dat speelt vanaf het directe begin. Kijkt de receptionist op of gaat alle aandacht naar de computer? Hoe kom je de tijd in de wachtkamer door? Komt de voor jou nog onbekende hulpverlener op tijd? Is hij gehaast? Benaderbaar of afstandelijk? Voel je je welkom of eigenlijk meer een indringer?
Gastvrijheid zit in kleine dingen. Als regiebehandelaar werd ik er onlangs weer bij bepaald hoe gemakkelijk we als hulpverleners niet de ander, maar onszelf als uitgangspunt nemen. Een 75-jarige vrouw had ik doorverwezen naar een medebehandelaar voor medicatie. De week erop kon ze zich niet herinneren wat dat consult had opgeleverd. Ze was nog steeds boos dat ze 'u' had moeten zeggen tegen mijn collega. Wetende dat ik haar voor een bepaalde methodiek moest doorverwijzen naar een andere medewerker, die qua leeftijd haar kleinzoon zou kunnen zijn, haalde ik hem aan het eind van ons gesprek erbij. Ik vroeg haar welke aanspreekvorm hij moest hanteren. "Met 'je', natuurlijk!" Thomas zegde toe dat te proberen; zij schoot in de lach. Dát ijs was gelukkig gebroken.

"Behandel anderen zoals je wilt dat ze jou behandelen."

Natuurlijk wordt het begrip 'gastheer' als benaming voor een zorgverlener niet gangbaar. Maar dit idee toepassen blijft tot mijn verbeelding spreken. Bij elk allereerste contact flitst het door me heen: Wat kan de ander helpen om zich bij mij wat thuis te gaan voelen? Want uiteindelijk is *hij* op onbekend terrein, schuift bij *mij* aan tafel. In een ruimte die *mij* vertrouwd is en die is ingericht is naar *mijn* smaak. Volledig gelijkwaardig met elkaar omgaan komt er niet van. Het blijft een afhankelijkheidsrelatie. De wederkerigheid is gedeeltelijk. Als gastheer speel je in op de behoeften en het proces van je gast. Het is niet andersom. Denken vanuit gastvrijheid leidt tot allerlei heel oprechte vragen: Wat maakt dat de ander nu hier is? Op welke vragen zoekt hij antwoorden? Waar wil hij naar toe? Wat heeft hij de komende tijd nodig? Als gastheer betekent het ook eerlijk zelfonderzoek: Kan ik bieden wat mijn gast nodig heeft? Heb ik dat in huis? Indien niet hoe ga ik dan verwijzen naar een ander die dat wel kan bieden?
Een christen-hulpverlener is qua werkwijze in het voordeel. Want het is niet alleen *evidence based* werken (d.w.z. handelen volgens de als beste aangetoonde methodieken), het komt ook aan op *Jesuan proof* handelen. Dus steeds nagaan: kan mijn doen & laten de goedkeuring van Jezus krijgen? *'Behandel anderen zoals je wilt dat ze jullie behandelen.'* Deze Gouden Regel van Jezus geeft mij de vrijmoedigheid om, waar gepast, op *'meer dan het gewone'* manieren te voorzien in wat 'mijn' gast nodig heeft. Dat leidde bijv. tot:

- ... naar de begraafplaats in Amersfoort rijden met de getraumatiseerde vrouw, die toch nog afscheid wil nemen van haar vader maar dat alleen niet durft.
- ... in Den Haag 'Geen Paniek' bezoeken, de voorstelling van cabaretière Marjolijn van Kooten en psychiater Bram Bakker, samen met de man die o.a. vanwege zijn paniekstoornis bij me komt.
- ... extra persoonlijke aandacht geven aan een vrouw vanwege 'de angst oproepende verjaardag' door op die bewuste dag haar te bezoeken bij haar ouders thuis.

Zo zou ik zelf behandeld willen worden; zij voelden zich erdoor geholpen.

En de rekening?

Jezus schreef geen nota's uit. Daar moet ik weer aan denken, als ik deze voorbeelden nog eens langsga. Ongebruikelijke acties, ondernomen in mijn vrije tijd. Interventies die ik niet DBC-gedeclareerd weg kon zetten. Het zij zo. Tussen 'gast en gastheer' hoort natuurlijk wel de idee van de balans opmaken. Wat dat betreft is de redenering van Paulus in zijn brief aan de Filippenzen (4:10-19) behulpzaam. Hij heeft het over 'in rekening van uitgave en ontvangst' staan met elkaar en wat dat met beide partijen doet. Dat spreekt tot me. Ik hoop voor een ander de zorgverlener te zijn die ik zelf zou willen krijgen. Voor mij betekent dat: écht op de persoon gerichte hulp geven. Dan blijkt dat uitgeven ook leidt tot ontvangen. Zo is onderstaande foto van attributen in mijn werkkamer te lezen. Achter elk aandenken zit een verhaal, want het is een persoonlijk 'maaksel' van enkele gasten bij hun vertrek. Een tastbare uitdrukking van dankbaarheid.

gebruikte Bijbelvertalingen – NBG 1951 en NBV 2004